

Amdi Giraybay

“ANT ETKENMEN” AYTAMAN

Aqşam-saba, catsam-tursam “Ant etkenmen!” aytaman:
Qayta-qayta, ayta-ayta, men artıma qaytaman
Qanım qaynay, canım caynay “Ant etkenmen!” cırlasam,
“Savlıqman qal, tatarlıq”nı “Bastırıq”man cırlasam¹.

“Ant etkenmen milletimniñ yarasını sarmağa”,
Dep bağırsam, bu keñ dünya, boşluqlar da tar mağa.
Aytqan sayın aytacağım kele, qalbim qaltıray,
Emellerim töpesinde bir altın ay caltıray.

“Ant etkenmen!” ayılğanda men bir şair bolaman,
Tamarlarım canlana da kizli kinge tolaman.
Gönlüm çoşa, cürek taşa, milliy cırlar yazaman,
Eskirmegen taze dertni çöpmen tübün qazaman.

Mağa cürek bergen, meni “cigitmen” dep yaşatqan,
Ğafil qalıp yuqsırasam, “yuqlama!” dep taş atqan,
Caş babanıñ qaleminden tökken ötkür sözleri –
Ğaye bergen, fikir bergen o sözlerniñ özleri.

Ey, bizlerni quçağında qıybetlegen anaylar!
Bahtımızniñ yaraları tazerdi de, qanaylar.
Beşikteki sabiylerge “Ant etkenmen!” aytıñız,
Caş miyleri qatmaz burun vicdanların baytıñız.

“Ant etkenmen, söz bergenmen millet için ölmege!”
Dep çıñlañız cıyınlarda, muñlu qızlar bizlerge.
“Bilip, körüp milletimniñ közyaşını silmege”
Beyitimen qoşulayıq biz caşlar da sizlerge.

Ey, mollaqam, mezarımda mağa telkin bergende,
Yaradanğa dua etip, qollarını kergende,
“Ant etkenmen!” cırla başta, men çoşayım, dıñlayım
Eger meni topraq sıqsa, men de senmen iñlayım.

Qırqlamamnı sağa berse dertli, canıq anayım,
Er kün tañda mezarımda “Ant etkenmen!” cırla sen.
Cer astında seni dıñlap közyaş tökip qaynayım,
“Ant etkenmen!” cırlağanda çürip bitsin cansız ten.

Ant etkenmen ant etkeniñ antı için ölmege!
Qaysı cigit yemin ete menmen duşman bölmege?!
Siz qorqsañız, mına caşlar, men aldında ketermen,
Tavni-taşnı, car-cılğanı tal-tüzgün col etermen!

¹ “Ant etkenmen”, “Savlıqman qal, tatarlıq”, “Bastırıq”
Noman Çelebicihan tarafından yazılğan şüirlerniñ isimleridir.

BAĞÇASARAY

Bağçasaraylı Ayşe totayğa

Bağçasaray, Hansaray, dertli saray,
Küneş aqşam süzülip qavuşqanda,
Mezarından baş tiklep Geray qaray,
Kün saqlanıp, ay tuvıp avuşqanda.

Bağçasaray degende közlerime,
Cılay turğan bir öksüz qız körüne.
Qulaq sal, ey, tuvğanım, sözlerime,
Hansaraynıñ köz taşla bir törüne.

Kâbesidir tatarnıñ Bağçasaray,
Bugün halqnıñ közünde hor bolsa da,
Tatar kene qıbla dep oña qaray,
Bağçasaray bağında gül solsa da.

Bağçasaray deseler köz torlana,
Gönlüm coşa, muğayıp qalbim cılay,
İçke aqa közyaşlar, can horlana.
Bağçasaray, yıqıldıñ niçün bulay?

Medresesi, mektebi, çardaqları,
Birer tenbel yuvası – qave bolğan,
Öz toprağı, çay içken bardaqları,
Qavelerge tatarlar qoyday tolğan.

Bağçasaray, yuqlama, baar keldi,
Küneş tuvdı, dünyanı yarıqlattı.
Kesertkiler, yılanlar talıp öldi,
Seniñ sabrıñ duşmannı ayıqlattı.

Bağçasaray, bağçalar, bağçası bol,
Bülbüllerin cırlasın, cırlasınlar.
Sen tatarnıñ öz küçü aqçası bol,
Çeçeklerin Qırımını sırlasınlar.

CAŞLIQQA

Arqadaşlar, cigitler, bugün bizniñ,
Bizmen birge aqızlar em de sizniñ,
Eñ birinci borcumız cigit bolmaq,
Ğayemizçün can qıyıp qanlı bolmaq.

Tüfeklerniñ, toplarnıñ atılğanı,
Qızıl qanlar suvlarğa qatılğanı,
Yoqsa bizge bir ögüt bolmadımı,
Yoqsa qulluq künleri tolmadımı?!

Cañı dünya, cañı kün, halq da cañı,
Yarıqlandı qartayğan şarqıñ tañı.
Caş cürekler bizlerge “aydıñız”, – dey,
“Yuqladıñız, yañlış kün saydıñız”, – dey.

“Tüfek, kitap tüşmesin qoluñızdan”,
“Sizni kimse qaytarmaz coluñızdan”,
“Türlü maska kiygenni atıñız”, – dey,
“Közyaşlarğa al qanın qatıñız”, – dey.

“Ğayeñ içün qan aqız, zaman yaşı”,
“Qandır aqıñ yıqılmaz temel taşı”,
“Hayınlarnı qayırip soymaq kerek”,
Curtun yaqıp neslini coymaq kerek.

Arañızda hayınlar qalmağan soñ,
Halq işine iç ayaq çalmağan soñ,
“Qol tutuşıp, birlikip ketiñiz”, – dey,
“Mazlum şarqı siz azat etiñiz”, – dey.

Mına bizim borcumız işte caşlar,
Bugün endi işlemey eski başlar.
Cañılıqqa tatarnı tartmaq kerek,
Aramızda cigitler artmaq kerek.

Qorqaqlardan sıramız temiz bolsın,
Qorqaq üyde otursın, semiz bolsın,
Biz olardan ayrılıp ketmelimiz,
Cigitlikni şay isbat etmelimiz.

Barsın ölsin qaç million qansız insan,
Mezar bolsın ortalıq cansız insan,
Tek bir tuvul biñ kere ölmelimiz,
Biñ ölümle canı biñ bölmelimiz,

Diplomatlar, toqtañız sizler endi,
Sizge yesir tuvulmız bizler endi,
Felsefesin dünyanıñ coyacaqmız,
Avropanıñ itlerin soyacaqmız.

1921 s. yanvar 1

CEMAAT TAYAĞI

Kündüz körgen anabaş qoy yaman ketken oşuna
Qopay Asan; keçe tüşken Ali baynıñ qoşuna.
Caş, acemiy Bekmambetni ortağ alğan qatına;
Qoynı salıp ketirgenler Bekmambetniñ atına.

Sabasına çobanlar da izin ızlap tabalar;
Qopay, Bekay qoynı soyıp qapıların cabalar.

Keçe bolğan hırsızlıq, şay, bütün köyge biline;
Yüzü qara masqaralar tüşe halqıñ tiline...

– “Men olarnı cemaatqa tartarman” – diy Ali bay,
“Tuhumluğın coyacaqlar eger bular ketse şay!”
Çıqa köyniñ onbaşısı “Cemaaat!...” – dep baqıra
Cami aldında “sud” kesmege qartnı-caşnı çaqıra.

Acı, oca, bay, fuqare, ırğat, çoban cıyıla;
Er kes tına, qarap tura; ayaq sesi tıyıla...
Köyniñ qartı Bolat aqay, aytacağın azirley;
Osman acı sözge başlap hırsızlarnı tazirley:

– Canım bulay bolırmı bu? Bu nasıl iş siziñki?
Cemaatça aruv-aruv aldıñ almaq bizniñki.
Azbarında canğıırıqta turğan balta coyulğan...
Mollamıznıñ parası da köy çetinde soyulğan...

Bu keçe de Ali baynıñ eki qoyu alına;
Mına, sizni hırsız tuta, ğayıp bolğan malına.
Köy içinden qol bolmasa çetten kelip etmezler;
Qoş itlerin tanımasa, qorqmay anda ketmezler.

Bunı ebet, siz etkensiz, episi sizniñ qoluñız.
Masqaralıq bu qardaşım!... Yañlış sizniñ coluñız.
Babaylarnıñ malı, canı emin bolğan, sav bolğan;
Bastırıq ne? Bilmegenler, onda tüşken cav bolğan.

Şay etmeñiz, vazgeçiñiz, aramdır bu, ayıptır;
Halq qazaqqa bermegeni, sizge atır sayıptır...
Açuvlanğan Bolat aqay birden sözge qatıla.
Er kes oğa közün tiye, o ortağa atıla:

– Utanmaq yoq, arlanmaq yoq, betlerinde aya yoq,
O namussız eriqlerge atır-göñül saya... yoq.
Say taşlasaq biz olarnı yarın kene eterler,
Yüz alırlar; qoyğa tuvul, at, ögüzge keterler.

Bir toy bolsa, cıyın bolsa, kene bir şey der edik;
Mına, biz de bir vaqıtlar caş cigitler, er edik.
Bir kimseniñ bir çöpüne, quzusına, qoyuna
Hiyanetlik etmedik iç, uymadıq bu boyuna.

Galava da bir söz ayta: ve urâdnikke bereyik.
– Yoq, yoq, canım, cemaatça aruv leşin sereyik!
Qazaq onı qater deysiñ? Bastırıqqa salacaq;
Ya eñ qastan qaçıracaq, bir qaç kümüş alacaq.

Bastırıqta cata-cata basıqsa, soñ can qıyar,
Oğa qazaq hayır etmez, onı kene halq tıyar.
Köyümüzniñ bulaşığın temizleyik özümüz;
Qazaq qadar aqnı, oqnı seçer bizim közümüz.

Qopay Asan cerge catsın, elli tayaq urayıq.
Bekmambetke bir qaç şamar, qulaqların burayıq...
Soñ, qırslağan qoylarnıñ tenlerin taptırıp,
Ekeviniñ başına da birer teri captırıp,

Qapı, qapı cetip cürip baqırtayıq özlerin;
Tevbe etsin utanmazlar, şay qarıyıq közlerin...
– “Elli bek köp, otuz bolsın” – dese de bir talayı,
“Şay eteyik, şay eteyik...” – dey, cemaat alayı...

Tayaq, şamar urğandan soñ qapı, qapı ceteler;
Betlerine tüküreler, halqqa rezil eteler.
Şundan soñ iç unutmaylar cemaatnıñ tayağın;
Qayda barsa bilip basa Qopay, Bekay ayağın...

Şunıñ için o vaqıtlar köyde hırsız bolmağan;
Halqnı buzğan sersemqler bastırıqlar tolmağan.
Bugün altmış yaşında da Qopay aqay “Amaan!” – dey,
“Cemaatqa rezil bolmaq ölüm balam, yaman...” – dey.

İstanbul
1923 oktâbr 13

CİĞİTKE

Ey, cigit, qalbiñni yıldırım ursa,
Duşmanıñ köksüñni tempelep tursa,
Mezariñ üstüne saraylar qursa,
Astından kene de “aqman” dep bağır,
Yardıma cigitler cigitin çağır.

Deryalar buz bolıp üstüñe cavsa,
Parlansa bu dünya, boşluqqa avsa,
Duşmanıñ sülükday qanıñni savsa,
İçiñde canğan od sönmesin, cansın,
Artıñdan qalğanlar “cigit” dep añsın.

Eger de qalbiñde canğan od sönse,
Menligiñ qırılsa, horluqqa könse,
Çarqıñ toqtasa, tersine dönse,
Ümütiñ üzülip göñüliñ solmasın,
Cigitlik iç ölmez havfiñ olmasın...

1921 s. iyül 2

COŞQUN

Eskilikler qozdı kene, cürek taşıp başladı,
Sañki Mevlâm kökten mağa bir “Közaydın” taşladı.

Teli üzük, astı teşik, sessiz cartı sazımnı,
Aldım qolğa: “Ant etkenmen” cırlamağa başladım.

Defterlerge közyaşımman yazğılağan yazımnı,
“Ant etkenmen” pıtağından üzip alıp taşladım.
Qanatlına, avelene bulutlarğa çıqaman,
Gönlüm öse, nur saçaman cañı tuvğan bir ayday.

Köp tüşüne, köp ıntıla, öz-özümni sıqaman,
Telçelengen tar cüregim qaynay qazanda mayday,
Çal ey sazım, sızla gönlüm, qızday qalbim çıñlasın,
Cırlap tuvdım, cırlap östim, cırlağanda öleyim.

Suvday tınıq cırlarımni eşim-dostum tıñlasın,
Milletime milliy borcum cırlağanda öleyim,
Cana-cana, avelene, şavlesiz çalt sönemen,
Ah qatıyım, vaqtı kelmey, aqsızlıqqa könemen.

1920 s. oktâbr 20

HORLUQ

Taqdir bulay yazğan mağa Yaradan.
İnsan bolıp tuvmağaydım anadan.
Horlanaman ögey ana elinden.
Çıqmay davuş cartı sazım telinden.
Men süzülip qaldım insan selinden.

Capalaqlay, qara qarlar borata.
Başlıq etkenlerge, belki qorata.
Qaçqın bolıp cüremen öz curtumda.
Kizli sözüüm arqamdaki pırtımda.
Qayğulana qalbimdeki qurtum da.

Bülbüldayın caraşıqlı cırlasam,
Defterimni közyaşımman sırlasam,
Eş-dost kene “yaman” adın taqalar,
Tip-tirili meni odqa yaqalar...
Çekiştirip, seyirime baqalar.

Aqıqatçı şair bolıp baqırsañ,
Yardım içün melekleri çağırsañ,
Özarası sağa bir “sud” yasarlar,
Seni tutup, darağaçqa asarlar
Söndürirler emeliñni basarlar.

Horluq, dostum, horluq... küçüñ bolmasa,
Öz bağıñda güller açıp solmasa,
Lânet etersiñ yaşavğa ömürge,
Ömürüñ aylanır qara kömürge,
Qul bolırsıñ “ebediy bir emirge”.

1920 s. dekabr 14

İCRET

Rısak cekip taçankağa, azmandayın duvuldap,
Bir kün köyge bir kök başlı yavur keldi zuvuldap.
Galavağa tüşti de, soñ onbaşını bağırttı,
Köyde bolğan qartnı, çaşnı kültöpege çağırttı.
– Prıstavmı, urâdnikmi?
– Kim bile onı, bir qazaq
– Kimdir deysiñ? Nedir deysiñ?
– Ya nabordır, ya yasaq.
– Bu qazaq da ne dey eken? Aydıñız, ey, barayıq:
Qaydan kelgen, nege kelgen, ne deycek şu, qarayıq.
“Kene nabor bolmağaydı, ya Rabbim, sen qurtar”, – dep,
“Qazaq çaşlar taypındılar, qazaq bizni tutar”, – dep...
Ne de bolsa halqñıñ kene qalbıne buz quyuldı,
Bar cemaat kültöpege beş daqqada cıyıldı.

Tükürgende közü patlap çıqacaqday bir qazaq,
Bekletken soñ nafle yerde halqñı uzundan-uzaq,
Galavaman cetekleşip keldi... Er kes toqtadı.
Öz tilince bir köp şeyler ayttı, halqñı maqtadı.
– Yardım eter, qol tutarman men er vaqıt sizlerge,
“Maya iznayı tatarın” – dep, “karaşol!” – dep, bizlerge.
Saldat Qadır tilmaç bolıp añlattı soñ sözlerin,
“Maya iznayı” halqqa qarap, tikip turdı közlerin.

– Ana, aqaylar, bu bir kinaz padişanıñ qatında,
Arıqlağan, uyuz bolğan bir qaç minek atı da.
Mına şimdi şu atlarını savultqancek mında şay,
Köyüñizniñ örüşine çıkarayım bir qaç ay, –
Dep yalvara, – men de yardım etermen, – dey, soñ sizge.
On kümüşlik bir altın da bere şimdi piy bizge.

– Megerdeyim, Peterpolqtan kelgen eken, köresiñ,
Tatar sağa qaydan bilsin cat qazaqñıñ töresin?!
Bay galava: – Qa, ne deysiz, cemaat, siz bu işke?
Atların şu bir-eki ay çıqarsıñmı örüşke?...
– Nabor vaqtı keleyatır, barsın bir yaz çıqarsın.
“İt ağzına – bir süyek” der, şuman ağzın tıqarsıñ.
Padişanıñ bir kişisi halqqa şayıp aytqan soñ,
Aqça-maçça keregi yoq, Peterpolqqa qaytqan soñ
Til yardımını etsin bizge, padişığa bildirsın,
Saldatlıqtan qaçqanlarınıñ qabaatın sildirsın...

– Şay-şay aqam, ne bar onda, barsın bir yaz qarasın,
Tek şu sözü keçken yerde o da bizge yarasın,
– Şay dedi de, halq alayı razı boldı qazaqqa.
Bekbav aqay: “Tüşürmesin bizni bu bir tuzaqqa!”
Dese de, halq tñlamadı, tatlı sözge ceñildi...
Kinaz-qazaq şapkesin de çıkarıp bir egildi:
– İspasiba, ispasiba, oy karaşo siz, – dedi, –

Gvardiye tatarlarını pek süyemiz biz, – dedi.

Bizniñ eski kupçalarğa volost şimdi qaramay,
Cañı kupça alıñız, – dey – tatarcası yaramay.
Galava, sen şuniñ aslın sorasa bir, ne deycek,
Bu biledir zakon qayday, qaysı kupça begiycek...
Tılmaç Qadır aytar-aytmaz, qazaq açıp közlerin,
“Ebet, şunday, tak, verna”, – dep, kesip-kesip sözlerin,
Bir köpten-köp şeyler ayttı, “zemplâ jalka” şay dedi, –
“Deñiştirmek için vaqt qaldı tek bir ay”, – dedi

Jalka-malka, kim bile onı, kinaz ağa, biz tatar.
Bersek eger kupçalarını, üç cıl volostta catar.
Barem siz canım, kinaz, şu işni de etseñiz,
Şuniñ için pristavğa colda tiyip ketseñiz,
Aruv bolır edi bizge, canım, – dedi, Ali bay.
Cemaat da: “Canım, kinaz, çalt qaralır ebet şay”.
– Pek karaşo, pek karaşo, kupçalarını beriñiz,
Kösterirmen pristavğa, qayer sizniñ ceriñiz.
Bir aftadan cañı kupça ketirir o sizlerge.
– Alla razı bolsın, kinaz, büyük eyilik bizlerge...

Galavaman halqtan qazaq kupçalarını aldırdı.
Bekbav aqay: “Men tuzaqqa tüşmeymen” – dep, qaldırdı.
Kupçalarını kisesine salıp ketti kinaz şay.
Üç-dört kün soñ bizniñ köyniñ otlığına qunan, tay,
Bir qaç tuvul, beş-on tuvul, bir sürü at ciberdi,
Köpke barmay Peterpolqta özü avurıp geberdi.

Bir qaç ayğa kelgen qazaq kelgeni cıl bolsa da,
Köp quvulıp, halqtan endi fasiyetin coysa da,
Çölni ölçep ortasına mayaq yasap başladı,
Köy halqına mezarlıqını tek ayırıp taşıladı.

Qart kinazniñ asabası: “men hazâyin sizlerge”, –
Bir kün yavur kelmesinmi: “köy benim!”, – dep bizlerge.
Megerdeyim, ölmez burun şeytan nefsin azdırğan,
Kupçamızını, aqtan qorqmaz, öz adına yazdırğan...
Asabası keldi kirdi köyge saray saldırıp,

Baba-dede toprağından halqını marum qaldırıp.
“Ayvanlarını arqanlañız, baylañız!”, – dep başladı...
Örüşke mal cibergenini şıbırtqıman aşladı...
Kinazniñ bir zemzemerini köyni ölçep cürgende,
Nışan salıp Qurtaqayniñ qorasına kirgende,
Apaqayı Erzade bay qaviy basıp ayağın,
Zemzemerniñ cerni ölçep tikken temir tayağın
Tartıp alıp, açuvlanıp yerleştirdi başına:
– Men kimsege hor bolmadım, keldim altmış yaşına,
Tañırım alsın fırsatıñını, ah, yavurlı yavur sen!
Şimdi turnanıñ qonğan cerin kösterirmen sağa men!
Molla aqay: “Etme cengem, qapatır”, – dep kelse de,

Qazaq şaşıp, qolun tutıp: “pastoy, pastoy!” – dese de,
– Men pastoymam, özün pastoy! Çıq, qoramda işiñ yoq!
Aram qazaq, seniñ mında aldatacaq kişiñ yoq!
Ölçemege cetmegeydiñ – dep, üstüne atıldı.
Bolmaycağın duyıp qazaq, şertin cıyıp, tartıldı.

Erzade abay pek qarğanıp, özün özü tutalmay,
Ökelenip köp cıladı, közyaşını tıyalmay.

Aqşamına volosttağı kazakiler atlanıp,
Pristavğa dört büklenip, sekiz kere qatlanıp,
Köyge kelip, zeer saçıp: “tatarin!” – dep ayttılar, –
“Kim kinazğa qarşılasa, qaparmız!”, – dep qayttılar.
Yavur kinaz köyni şaytıp aman bermey sıqqan soñ,
Ertesi kün halqlar cuma namazından çıqqan soñ,
“Endi mında musulmanğa yaşav aram, keteyik,
Aldın alıp bir kün evel “Aq topraqqa ceteyik”, –
Cılap ayttı Hatip aqay: “Biz ğafletke dalmayıq,
İcret vacip, din duşmanı toprağında qalmayıq!...”
Satıp-savıp birer-birer köy köçmege başladı,
Bir talayı aran-avla tolu malın taşladı.

Bekbav aqay tek bir özü: “Ey, cemaat, etmeñiz!
Tuvğan, ösken ceriñizni şaytıp taşlap ketmeñiz!
Ot bereyik sarayına, qaçırayıq biz onı.
Qater deysiz bir özü, bir köyge qarşı siz onı?!
Men sizlerge baştan ayttım “inanmañız saqın!”, – dep
Köp aytsa da, halqlar: “Endi ahır zaman yaqın” – dep.
“Qısmetimiz köterilgen, içecek suv bitkendir,
Başımızniñ yazısı bu, Alla emir etkendir...”, –
Dep, ketmekten taymadılar, köçti ketti bir ayda,
Qaraltılar viran boldı... o gürdeli köy qayda?

Curtlıqlarda miyavquşlar yaman-yaman bağırdı,
Colcularnı o cerlerde gece cımlar çağırdı.
Bekbav aqay çopaydı da, qaldı, köçip ketmedi,
Köyni bozğan qazaqqa da aslı qulluq etmedi.
Kinaz onıñ üyün cığıp, er kün köyden quvsa da,
Özü yoqta apaqayın cın-şeytanlar buvsa da,
Öz curtunda, töşeginde öldi, közü cumuldı,
Bekbav aqay öz köyüniñ mezarına kömüldi.
Torunları: “İnşalla bir kün körermiz, qayd etmez
Bir ayağı tayar buniñ, bu ortalıq şay ketmez.
Kösterirmiz sağa biz...” – dep, köçken köyde qaldılar
Bereketli vaqıf cerge cañıdan üy saldılar.

İstanbul,
1923 s. noyabr 4

KEÇTİ ENDİ

“Altmış yaşında bir qart avuzından”

Kün qavuşıp avğan soñ
Cengem sıyır savğan soñ
Anam laqşa keskende,
Aqşam celi eskende
Maşaq cıyıp qaytqanım
Colda türkü aytqanım
Tüşday tüşe esime.
Gül taqıp dal fesime
Çeçekten tac örgenim
Çölde cılan körgenim
Köz aldımından ketmeycek
Meni raat etmeycek...

* * *

Babam arpa çalğanda,
Aqam çeren salğanda
Men “bödene” tutqanım
Cımirtasın sıtqanım...
Qayda qaldı quvanıp
Bayramlarda qol alıp
Qart anama barğanım;
Aqşam qonıp qalğanım...

* * *

Gül terekler solğanda
Cer appaq qar bolğanda
Tavuqqa cem sepkenim
Capta çana tepkenim
Unutmayman bugün de
Tura közüm ögünde...

* * *

İndir aydap cürgende,
Küzde saban sürgende
Caş asavnı mingenim
Qulan çölge singenim,
Çoban tulıp çalğanda
Tınıp “taqsim” alğanda
Gönlüm coşıp taşqanı
Sürüp “ciyren qaşqa”nı
Çölden köyge qaytqanım
Üyge kelip aytqanım
Bugünkiday bilemen
Közyaşımını silemen!...

* * *

Azbarda tay dirgende,
İt qamalap ürgende

Taynı talman urğanım,
Külip qarap turğanım...
Toyğandan soñ çorbağa
Ötmek salıp torbağa
“Çal mali”ni cekkenim
At baqmağa ketkenim
Bugün tüsse esime
Zor etip gür sesime
Cılay, cılay cırlayman
“Aq qalip”ni sırlayman.

* * *

Baarde car çetinde
Köyniñ qıbla betinde
Qozulı qoy baqqanım
“Ulaq”qa çan taqqanım...
Beş parmaqı çalğanda
Cartı “taqsım” alğanda
Em qoylarını caydırıp
Qart çobanğa saydırıp
Köyge alıp qaytqanım
Qartbabama aytqanım
Hayalımda yaşaycaq
Meni qurtday aşaycaq...

* * *

Toyda cüyruk çapqanda
“Atlas cabuv” capqanda
Dört örmeni sozğanım
Cüyruklerni ozğanım
Çalğılarnı çaqırıp
“Çalıñız!” dep baqırıp,
Atım tıñlap turğanı
Qalbim turmay urğanı
Halq cıyılıp qatıma
“Maşalla!” – dep atıma
Aytqanların bilemen...
Közyaşımını silemen...

* * *

Tepreç küni atlanıp
Atqa catıp qatlanıp
Yavlıq oynap alğanım
Küreşke de qalğanım
Çalt ayaqqa alğanda
Men ırğaçiq salğanda
Bellerinden sıqqanım
Aqranlarım cıqqanım;
Cañı cetken caşlarğa
İşlenmegen başlarğa
Toyğa barsam aytaman
Üyge cılap qaytaman!...

Ay gidi Őu zamanlar
Yoq Őimdiki yamanlar
“Nabor” zoru bolsa da
Cürekke od tolsa da
Halq tendiriz sav edi
YaŐamaq bir tav edi.
Bereketli çöllerniñ
Suvu mamir göllerniñ
Tuz ötmegin aŐadıq
Tatlı mabet yaŐadıq
Yalan aytqan yoq edi
Cigit qarnı toq edi.

* * *

Soñ halq ketti qarŐıĝa.
Qazaq toldı çarŐıĝa.
Şaytıp köyler cıĝıldı
Halqlar yaman sıĝıldı
Tatar köçip ketken soñ
Malın “satuv” etken soñ
Camiler de boŐ qaldı
Qoylar tolu, qoş, qaldı
– “Bugünge de çoq Şükür!”
Dedi qalĝan qart, bükür,
Qarçıqada oturdı
Ülle taşın toturdı...

* * *

Keçti endi bizlerden,
Ay balalar, sizlerden
Ümütimiz üzölmey.
Siz de bizday süzölmey
Cigit... Cigit... Boluñız;
Temiz bolsın qoluñız;
Toralsañız qaytmañız;
Cavĝa sırnı aytmañız.
“Bulaydır bu!..” degende,
Qarşı, qarşı kelgende,
Kerekse qan qatıñız,
Ölip raat catıñız.

Aqmescit

1922 s. yanvar 12

KETME, BALAM, AYIPTIR

Anay qızına ayta:

Şeytan üyü, canım qızım, mektep degen egerek,
Aslı canım, qız balaĝa oquv-yazuv ne gerek?

Qarandaşqa, kâğıtqa yazıq, bir köpten köp tögerek,
Özü de tap Aqmescitte, köyümüzge bek erek.

Bu yıl şunda ketme qızım, anayçığıñ cılatıp,
Biñlermen para masraf etip, babañnıñ cebin sıvaltıp.
Otur üyde, qur keryañnı ketenleriñ ağartıp,
Aytqanımdan çıqma balam halqqa yüzüm qızartıp.

Sağa baqsañ sen oquvnu uşatasıñ süretke,
Gimnastik dey, sağlamlıq dey, tırmaşasıñ terekke.
Vazgeş balam, küñüñni coytmı bu kereksiz tilekke,
Bizler seni nişanladıq bek zengin bir erikke.

Üstüñdeki kiygen urbañ bir maruşke qaftanı,
Süret yasap keçiresiñ aynı yılını aftanı.
Haq Tañrım, buzıldı da qızlarımız, erimiz,
Yarın ahret küñü yoqtır, bizim yataq cerimiz.

Qız anasına cevap bere:

Ah... esirlik devriniñ qul, qurbanı, anayım,
Seniñ için cennemde odlarğa men canayım.
Yañlışasız, aldanasız, hucur laflar aytasız,
Zemaneni añlamaysız yüz yıl artqa qaytasız.

Bezdiresiz sizler meni şu nişanlav sözümen,
Menligimni satacaqsız üç beş nağış bezimen.
İç biriñiz qaramaysız mağa süygü közümen,
Ketme qızım dep aytasız aslı kimniñ yüzümen?

Men ketermen ayt babama, pötüğim yoq, o alsın,
Bunday eski bilgileri cıyıp cebine salsın.
Zemaneni babam endi añlamalı, bilmeli,
Siz anaylar nafle aqızğan közyaşların silmeli.

Bilesizmi anay, biz ne küñlerde yaşaymız?
Aqsız yerge qul etile, nafle kötek aşaymız.
Curtumızniñ ötmeginden el ecnebiy toq bola,
Bizlerdeki cigitlikler bir sebepsiz yoq bola.

Ömürimniñ soñ küñleşik oquycaqman anayım,
Men ketenni mektebimde toquycaqman anayım.
Bolsa benim nişan toyum mektep içinde bolsın,
Bu turuşım, gür gençligim, bilgi oğrunda solsın.

Oquv için beş qıtanı cayav cürrip çıkarman,
Caillikni, aqsızlıqni temelinden yıqarman.
Anayçığım oqumağa ketecekmen ketecek,
Bu Qırımni bir top çeçek etecekmen etecek.

Aqmescit
1919 s. noyabr 27

LEYLÂĞA

Yosma Leylâ meleklerden tuvdıñmı?
Dört qanatlı perilerge uşaysıñ,
Özüñdeki büyüklükni tuydıñmı?
Qalbimde sen şiir bolıp yaşaysıñ.

Canğa cara seniñ elâ közleriñ,
Ah!.. Ne qadar yaraşıqlı turasıñ,
Göñül yaqa tatlı aytqan sözleriñ,
Cüregimni gögercinday urasıñ.

Bütün dünya töben tüşe közümden,
Külümsirep sen közüme qarasañ,
Bayılaman men keçemen özümden,
Altın sarı saçlarıñni tarasañ.

Nazarlarıñ ilham bere, çoştura,
Cümlelerni cartı-curtu qoştura,
Ah, qatıyım, tilim qısqa sözüm az,
Ey göñülüm sırlarıñni içke yaz!..

1920 s. yanvar 10

MİLLET SÜYGÜSİ BOLMAĞAYDI

İç yaşamaz dünyada atar edim deryağa!..
Yüregimde “Millet” degen süygü bolmasa..
Dökmez edim sıırımni şiir dikken keryağa,
“Öz milletim” degende.

Közlerimniñ yaşları iyip kelip tolmasa.
Tiyatroda, cıyında, öksüz közüm aldında,
Yañı dünya, yañı kün tuvduraman özümce,
Yalan tuvul bu hayal parıladağan közümden.
Eske mazı tüşkende.

Sıñırlarım canlana “Milletimniñ” qoynunda.
Qolum, tilim, ayağım, saçlar, miyim, közlerim,
“Millet!” dep bağıra – milletçilik süyeler,
Milletime yazıla bu yanıqlı sözlerim,
Qalem alsam qoluma.

İlham bere çeçekler, qazandaki küyeler.
Ey “Millet” isi sen bir dülber qız bolğaydıñ,
Derdim aytıp qarşıñda esim coyıp bayılsam,
Etekleriñ üstünde men bir yıldız sayılsam
Soñsuz uzaq yoluma.

Nurlu yarıq, canlı ay, şavle bolıp tolğaydıñ,
Al, altınday maneviy qanatlarman uçqanda,

Sen “göl terek” üstüne, bir avelep qonğaydın,
Bülbüldayın çuvuldap seniñ için yanğaydım.

Yuva yasap daliñda,
Sırdaş bolıp aliñda,
Seniñ için Tañrığa qanatlarım açqaydım.

Aqmescit
1920 s. mayıs 5-8

QALBİMNIÑ DAVUŞI

Bizimiz Şarqniñ arslanları, Cengiz, Timur ulları,
Qart dünyağa davur salğan Tañrıniñ ür qulları.

Buzlu tavlار, deren carlar; cılğalarını atlatıp
Cebe çalğan, köpük qusqan cüyruklerni patlatıp.

Cansız turğan tar dünyanıñ çölleriñe cayıldıq;
Nesli çürük batırlarıniñ biz Tañrısı sayıldıq...

Talih qayttı, tarttı özüne; cılan başın tikledi,
Esirlikniñ qayğıları bellerni dört bükledi,

Köp qıynasa, cılatsa da bizni qara bahtımız
Horlansaq da qaran qalmaz taş temelli tahtımız.

İt oğlu it “medeni” er, bizge ayaq çalmañız,
Bu dünyanıñ barlığına siz baş bolıp qalmañız;

Millionlarman cıl keçse de kinli, cigit soyumuz
İç coytulmaz turar ekeç muñlu cırlar, toyumuz.

Buhar bolır kökke çıkar, burçaqdayın cavarmız,
Küntuvuştan tüp-batığa deryadayın avarmız.

Ey Altayniñ tazelengen, solmağan al gülleri!
Uzaqlardan bir-birine cırlağan bülbülleri!

Aramızda yoqmı cigit? “Aydıñız” dep aytmağa,
Cüyruklerni aylandırıp qart devirge qaytmağa...

Uyan Cebe! Coy şu alçaq qaplıbaqa piçlerin;
Tur Subutay! Ur Subutay, bu ceennem itlerin.

Ölülerge doquz davul, doquz zurna çalınsın,
Çal “Yaq” tuğu, Al-Kök bayraq omuzlarğa alınsın...

Cañğırtayıq qart dünyanı, destan bolsın tillerde,
Zebbaniler at oynata bizniñ esir illerde;

Soyumuzu yaratqanda küçni bergen Tañımız!
Cav aldında yardım qolun bizge kergen Tañımız!

Et bir emir “Turanlılar Qurultayı” cıyılısın;
Şu “medeniy” aç canavar aqınları tıyılısın...

Aqmescit
1920 s. oktâbr 28

QARASUV

*Qarasuv aqqında bir şey
yazmağam için öpkelegen
Çoban qızı Zeliha totayğa*

Ay, Qarasuv, Qarasuv, qart Qarasuv,
Sen cennetniñ törüne kurulğansıñ.
Caylavlardan közüñe çalt bara suv,
Caş çağında cürekten urulğansıñ.

Qaruvlısıñ Qarasuv qartaysañ da,
Toprağıñda azizler cayrap cata,
Bugün eski küçüñni coq maymañ da,
Senden çıqqan cigitler erlik sata.

Qarasuvda qartanam qar calağan,
Yat-yabancı tatarnı horlağanda,
Duşman seni aylaq da pek talağan,
Sıqıstırıp Qırımı zorlağanda,

Peşman ettim men senden ketkenime,
Aylanacaq men sağa qaytacaqman,
Tañırım şait şay yemin etkenime,
Dertlerimni tek sağa aytacaqman.

Qarasuvniñ küzdeki toylarında,
Botqa pişe pirniçten ya da tüyden.
Qızlar cürer aralıq boylarında,
Toylardan soñ qızları çıqmaz üyden.

Qarasuvniñ caşları toylarında,
Cırlağanda üyelerini zirildetir.
Mırza, qara yoqtır iç soylarında,
Çingenesi davulnı gürüldetir.

Qarasuvniñ bulvarı, qarağacı,
Melevşelik, çeçeklik, şair curtu.
Lâkin bugün kurulğan dal ağacı,
Onı içten kemirgen sırtınıñ qurtu.

Qarasuvniñ dört gülü, aq qayası,

Han camisi öksüzday muñlu tura,
Deñşmegen içte de kök boyası.
Qarasuvğa barganda cürek ura.

Ay, Qarasuv, Qarasuv, qart Qarasuv,
Qorqma, kene tirildiñ, yaşaycaqsıñ,
Üçlü-dörtlü egizle, art Qarasuv,
Cañı açqan bir gülge oşaycaqsıñ.

1921 s. fevral 19

SATLIQ İMTİAN

Mına, aqam, şimdi sağa aytacaqman bir masal,
Közleriñni pek aqaytma, sözlerime qulaq sal.
Ocalıq için imtiansa kelgen eken bir aqay,
Qoltuğında qadılara bir de maylı qalaqay.

Bu zavallı medresede on sekiz yıl oquğan,
Evge kelse anasıman yüzbez, keten toquğan.
Şimdi endi imtiansa kirmege de tartına,
Keñes etip, bir tanışqan qadılarnıñ qartına.

Qadı aqay bir millionnıñ parçaçığın alğan soñ,
“Ey, ya Rabbim, çoq şükür”, dep kisesine salğan soñ.
İmtiansa özü için bir başqasın tapmasın,
O kişiniñ imtiani özün oca yapmasın.

Şeriatça yaman bir iş bolmağanın bildirgen,
Bu qap-qara aqsızlıqni yoqday etip sildirgen.
Qalp oca corta-corta keldi benim qatıma,
Baş köterip, bir qaradım tanımağan catıma.

– Hoş keldiñiz, qay köysiñiz, musafir, – dep soradım,
O añlattı men maqsadın yahşılıqqa coradım.
– Qadılarnıñ bir talayı meni tanıy degende,
Men toydurdım bir-ekevin şimdi mında kelgende.

Dedi: “Aqay, qorqma saqın, men suv başın begittim,
Sarı mayman men olarnıñ vicdanların egittim.
– Qadı, müfti? Ekevin de toydurdıñızımı? – dedim.
– Bir qaçına bana men kelgende añaltqan edim.

Nasır bile, Mansur bile, Kün Tuvğan da zararsız,
Ümer efendiniñ de bir oñ közüne qararsız,
Müftige de qaş oynatıp, bükşüyip bir qara da,
Sağa da bir yarım million, bazarlıq yoq arada.

Dep bağırıp yapma, oca sözün kesip taşladı,
Qadılarnıñ gür nefesine qanım qaynap başladı.
Bar bu yarım millionnı da qadığa ber sen aqam

İmtiansız oca etsin seni o dinsiz Qaqam.

Şay dedim de ekimiz de kestik uzun sözlerni,
Qatımızda turğanlar da bizge tikti közlerni.
Ey qadı aqam, qaramaysıñ sen kitabıñ içine!
Ortalıqñı toldurdıñ da molla, imam piçine.

Meseleni aytasıñ sen kitabıñnıñ qapından,
Tutar başıña urarman aқиqatnıñ sapından.

1920 s. oktâbr 21

SEN

Erilğan pıtağı üstüne qonğan
Yaqıcı sözlermen cırlağan bülbül,
Seni köp qayğırdım yüregim toñğan,
Avuçım içinde solmağan sünbül.

Kökteki şavleli yıldız bolğaydıñ,
Aşqımnıñ üstünde talpındırasıñ,
Qabrime melevşe bolıp tolğaydıñ,
Süygümniñ bağında tal sındırasıñ.

Men seni körgende al qanım qaynay,
Pek küçük bir tamla köne suvunday,
Avuzıñdan öpmege al qanım qaynay,
Küç bere nefesiñ çeçek buvuday.

Qol tutuşqanda biz, baş parmağımda,
Qoluñnı öpmege avuzım bolğaydı...
Şiirde, nesirde til parmağımda
Qız adı bir gülday açıp solğaydı.

Aqmescit

1920 s. aprel 17-29

SENMİ EDİÑ?

Terekler túbünde, ay yarığında,
Güllerniñ içinde muñlu körüngen,
İstekli gönülniñ keñ arığında,
Dertlerni tazertip qayğığa bürüngen,

Köpürgen saçlarıñ cik arasından,
Çeñgeñe qol salıp külip qarağan,
Añlağan ekimday qalp yarasından,
Sıcaq baqışlarman keyfimni arağan.

Köksümniñ üstünde qızıl od yaqqan,

Asretim qabarıp cılap cürgende,
Men gece tüşümde seni körgende,

“Sevdalıq” boynuma taqqanda,
Avzı qıbırdap çaynağan saqız,
Qalbimni sızlatqan senmi ediñ, aqız?!

Aqmescit
1920 s. oktâbr 15-28

TAÑDA

Cürek oynay, qan qaynay, can talaşa,
Oylu, muñlu cataman tañğa yaqın,
Bir yıldızman bir caş qız fal qarışa
Yıldız ayta “aldanma, tüşün, saqın”...

Qız yıldızdan ayrıla, al atlana,
Darma-dağın köpürtip saçın taray,
Köklerni dört dolaşa, qanatlına,
Külip qona qatıma, mağa qaray.

Bülbüllerday çöltürep dertin ayta,
Men teşkerip qarayman qayta-qayta,
Köp oturmay qatımda uçıp kete,
Aylandıra başımni, deli ete...

Molla saba ezanı çaqırğanda,
“Ah ketti” – dep töşekte qıbırdayman,
Kence marka horazlar baqırğanda,
Culâli bir söz aytaman, şıbırdayman.

Medarsız bir hastaday tenim qıza,
Saqat cürek avlige gönül sızlay,
Asretligim tazerip, dertim qoza,
Ah, degende qaynamay, qanım buzlay.

Tañ yuqusı bolaytıp nafle kete,
Deliqanlı çağımniñ saçması bu.
Caşlıqta qız sevdası canğa cete,
İnsanda yaşav gülüniñ açması bu.

1921 s. avgust 9

TATAR QIZINIÑ QARA BAHTI VE YA ANAYIMNIÑ KÖZYAŞLARI

Aqşam boldı, qaranlıq, oturamız.
Çıraç canmay, ağaç yoq üyümüzde.

Selâmiymen oynaşa, quturamız,
Qarnımız aç, talçıqtıq özümüz de.

Men aytaman: Selâmiy, tur ayaqqa!
Bir sekirip dolapqa cetersiñmi?
Cetalmasañ, catayım, min arqama,
Mısır alsañ, meni ortağ etersiñmi?

O arqamda, kene de cetalmaymız
Mısır turğan qapaqlı dolapçıqqa.
İşni yarım taşlap da ketalmaymız,
Men eñqastan cıǵılsam, qavğa çıqa.

Selâmiyçik pat etip cıǵılǵanda,
Açuvlana, monduray közçikleri.
Ökelenip üstüme baǵırǵanda,
Tap anamnı küldüre sözçikleri...

Bir çağada oturğan ğarip anam,
Yavaş-yavaş közyaşın sürtip cılay.
“Neçün raat oturmay, aslı balam.
Quturasız, bezmiysiz sizler bılay?!”

Biz qaraymız anamnıñ közlerine,
İçin dertin anayım ayta başlay.
Qıymet berip diñlaymız sözlerine.
“Ah!” – degende, gönülge aq od taşlay...

– Ah, bebiyim, babañız ölmegeydi,
Dört öksüzni emanet mağa taşlap,
Şu caş başım bu künni körmegeydi.
Qaysı dertim aytayım, nasıl başlap?

Bir fidanday qız edim on yedide...
Babañızni qartbabañ “bay” dedi de,
Bir aftada em nişan, em toy etti,
Caş devranım quşdayın uçtı ketti.

Babañ elli yaşına kelgen edi,
Bir ay evel qarısı ölgen edi.
Qalğan öksüz yetişken beş balası...
Meni oğa yasadı bir alası.

Tüştim bir üy öǵüyniñ arasına...
Ne kün kördim men anda, ah, ne çektim...
“Ay, babayım, qızdıñ da parasına,
Meni caqtıñ” – dedim de, boyun egdim.

Ah-vah etip, şay on cıl ömür ettim,
Ekişer yaş aralaş siz tuvdiñiz.
Bireviñiz quçaqta, birin cettim,
Siz de bahtsız boldıñız, soy quvdiñiz.

Çalpan-çarıq çalıştım, qış-yaz demiy;
O ögüyle yaşadı, tökti, saçtı.
İrğat, çoban, çingene, kör, taz demiy,
Tovarçığa bir qızı kündüz qaçtı.

Gece-kündüz ayınmay içti babañ,
Mırzalarman qonuştı deñiş-toquş.
Babañdan pek qalmaq üyken ağañ,
Qoşaq cüyruk çaptırdı eñiş-yoquş.

Aqça aldı banklardan, köp borc etti,
Yüzni keçti borcları, biñge cetti.
Qolda malı borcuna cetmegen soñ;
“Acilik de – borc” – dedi anda ketti.

Mında qaldı ulları alıp-sattı.
Baba qayttı “Toqta!” dep qol uzattı.
Balaları degenin etmegen soñ,
Açuvlandı, töşekke tüşip catti.

Şu arada ulanlar kelin aldı,
Er birisi bir afta toy ettirip.
Çingeneler qazandı, davul çaldı,
Baylar qoşu çaptırdı at cektirip.

Babañnıñ gür devranı şay ozğan soñ,
Balaları qazanın ayrı aldı.
Kün qalıp olarğa qol sozğan soñ,
Daa yaman beş-beter bolıp qaldı.

Şaytip eşti, savurdı, ölip ketti,
Babañ, ğarip, sizlerni bahtsız etti.
Çıpırdaşıp dört öksüz şay qaldıñız,
Caş başımnıñ taliyin siz aldıñız...

Tamam beş cıl, ah, balam, men sizlerni
Süyrekledim, kimsesiz öksüzlerni.
Altınımni, incimni sizge aşattım,
Başıñızni sıypadım, gür yaşattım.

Babañızniñ yoqluğın bildirmedim,
Bir can acır kimseñiz bolmasa da.
Men sizlerge közyaş sildirmedi,
Aslı bir kün eksigim tolmasa da...”

Şay dedi de anayım için tartıp,
Pek cıladı, qozğalıp, dertin aytıp:
– “Ah, bebiyim, ah, qozum, men de ölsem,
Siz dört yetim qatersiz soñ, kömülsem?...”

Selâmiylen buzladıq, qatıp qaldıq.

“Saymeken bular...” dep, oyğa daldıq.
Anam bizge qaradı, boynun astı,
Sanki dünya cıǵıldı, bizni bastı

Men, Selâmiy, Esmacıq, anam da bar.
Bir töşekte qoynaştıq, bolsa da tar,
“Osman soba túbünde ayrı cattı,
Biz söylensek, avlâqtan o söz qattı.

Gece kördim tüşümde babayımını,
Gür calınlı temir-kök bir at mingen.
“Sen de kel!” – dep, çağıra anayımını,
Aqşamǵı söz qalbime yaman siñgen.

Saba tüşüm anama tabirlettim,
“Qadim istep kelgendir, balam” – dedi,
Selâmiymen barıñız mezarına,
Salı künü o da şay körgen edi.”

Qol tutuştıq barabar ağa-qardaş,
Çıqıp kettik babamını yoqlamağa.
Esmâ qaldı anama bir arqadaş,
– Bizler çeçek ketirsek, qoqlamağa.

Sıypap öptik babamınıñ türbe taşın
Biz qorqmadıq, körsetti bizge başın...
Birer avuç tús aldıq topraǵından.
Mezarınıñ üstünden, oñ yaǵından...

Cetekleşip mezardan biz qaytqanda,
“Babay bizmen kelmedi” – dep aytqanda,
Köy çetinde bir çoban cırlay edi,
Pıçaǵıman tayaǵın sırlay edi.

Aqmescit,
1921 sentâbr 8

TUVĞAN TİLİM

Ey, canıq sözlermen tolu öz tuvğanım, öz tilim,
Derdimniñ, qalbimniñ qulu öz tuvğanım, öz tilim.
Senmen tuvdım, senmen östim, senmen kirsem mezarğa,
Sen yazdırdıñ, sen çoşturdıñ, qoydıñ meni bu zarğa.

Yüz otuz yıl cat qolunda qulluq ettim, iñledim,
İñledim de, cıladım da, cırlarıñını diñledim.
Senmen dertlerimni yazdım, küh-be mecül izledim,
Senmen örgen sırlarımını men qalbimde kizledim.

Tuvğan künü ebanayım meni qolğa alǵanda,
“Köz aydın” – dep babayıma cel beşikke salǵanda,

“At minermi?” – degen bir söz eşittim men babadan,
Tapmadım bir tilde bir söz “atminerden” abadan.

Men beşikte yuqlağanda, seskenip qumşanğanda,
Gögercindayın gürüldep emmege tamşanğanda,
“Balam, balam bal tatır” – dep süye edi anayım,
“Qızçıqlarını aldatır” – dep küle edi anayım.

Qazaq meni saldat alıp, çet dünyağa atqanda,
Bir özümni bir qaç yüz biñ yabancığa qatqanda,
Coşıp, cılap, cat ocaqta cırlarını cırladım
“Car” sözünmen nişanlıma mektüplerni sırladım.

Közge alıp dinsiz meni bastırıqqa salğanda,
Qarındaşım, çıñ defterim evimizde qalğanda,
Sözlerinmen men qalpten çıñlar yasap başladım,
Er beyitni gönülime bir çeçekday aşladım.

Sırtıñ itı meni horlap öz esiri etkende,
Öz curtumdan ayırılıp uzaqlarğa ketkende,
Ayındı benim öz köyüm suv başı Nayman – dedim,
Seniñ közüñ torlanğanda, men de cılayman – dedim.

Deliqanlı yaş çağında toydan toyğa cürgende,
Mıyıq burıp, perçem tarap “qız evine” kirgende,
Sözlerinmen qavrap sarıp, çıñ uydurıp çıñladım,
“Aylanayım tiliñden” – dep qız cevabın dıñladım.

Şu beyitler sinip qaldı tamarıma, qanıma
Ömürime ömür qoştı, can calğadı canıma,
Turasın sen, ey, tuvğan til, Çolpandayın cıltıray,
Öz tilimde şiir yazsam, alay cürek qaltıray.

Sen turğanda, toqtamaycaq közlerimniñ yaşları
Közaydınğa baş köterdi eski mezar taşları.
Cırlasam bir muñ cırıñı, cüregim qaynap taşa!
Ey, tuvğan til, ey, ana til, biñ yaşa, yüz biñ yaşa!

YOLCULAR

Bir qaç yolcu keteyatır ulu yolniñ közümen,
Ümütlene, küçleneler bir-biriniñ sözümen,
Bütün keçe bir tınıssız pek aqırtın keteler,
Tañğa yaqın balaban tik qır astına ceteler.

Başlay sırttan kök qararıp, burçaq, cavun cavmağa
Meyil ete kök bulutlar üstlerine avmağa,
Küntuvuştan kün de tuva, şavlelenip allana,
Caşın caşnay, kök güdürdey, sañki dünya sallana.

Biñ bir yaşlı bir çobandan yolniñ başın soraylar,

Basıp kelgen zezeleni bereketke coraylar,
Toqtamaylar cavaş-cavaş cayavlay da keteler,
Bir sağanaq keçken saytın toqtap keñeş eteler.

At boldura, yardım istey qatındaki cayavdan,
Omuz salıp yardım ete, cayavlar da tayavdan,
Altay tabını qamış qulaq gür calınlı alaşa,
Özgen urıp, kökke sıçray, arslandayın talaşa.

Ana cettik, mına cettik, aldımızda çegerçik,
Soñğı amma... ah, qateyik aylanmay da tegerçik,
Ey, aqaylar, deryadayın tolqunlana artımız,
Toқтаñız bir aytışayıq, ne deysiñiz, ey qartımız?

Dey de atnıñ başın cetip, bir taldağa buralar,
Şu yerçikte kiçkenekiy bir cemiyet quralar,
Qarar bermey qorqıp, ürkip, qaltıraşıp turğanda,
Qatlarında tereklerini yıldırımlar urğanda.

Qarasalar ne körsinler, çoban mingen atına,
At patlatıp, cetip tura cigitlerniñ qatına...
Ürmet etip caş yolcular qart çobannı qoralay,
O olarğa yol kösterip, köyge taban toralay.

“Aydañız siz artımdan” – dey, şimdi köyge sarqamız.
Quvañsalar caş yolcular, mına bizim arqamız.
Pek salmaqman yavaş-yavaş cılışmağa başlaylar.
Er daqqada çetke qarap, cavğa da köz taşlaylar.

Ümütleri qaviyleşe yolnı bulay almağa...
Namus ete buvsınalar şaşıp yolda qalmağa.

Aqmescit
1920 dekabr 12